

הכנסת העשרים וחמש

יוזם : חבר הכנסת יצחק קרויזר

פ/25/3483

הצעת חוק מיסוי רווחי יתר של תאגידי בנקאיים, התשפ"ג-2023

- הגדרות
1. בחוק זה –
- "היטל רווחי יתר" – היטל על רווחי יתר, כמשמעותו בסעיף 3;
- "תאגיד בנקאי" – כהגדרתו בחוק הבנקאות (רישוי), התשמ"א-11981.
2. פיקוח על הריבית
- סך הריביות הנגבות על ידי תאגיד בנקאי מלקוחותיו בעד מתן אשראי, בשנת הכספים, לא יעלה על פי 1.5 מסך הריביות שמשולמות על ידי תאגיד בנקאי ללקוחותיו בעד פיקדונות שקליים באותה שנת כספים (בחוק זה – מגבלת היחס).
3. היטל על רווחי יתר של ריבית
- על תה מגבלת היחס על האמור בסעיף 2, התאגיד הבנקאי יהיה חייב בתשלום היטל בשיעור של 75% מסכום ההפרש שבין סך הריביות שהיה מתקבל בהתאם למגבלת היחס ובין ההכנסה בפועל מריביות שנגבו על ידי התאגיד הבנקאי מלקוחותיו בעד מתן אשראי.
4. קרן לסיוע בהתמודדות עם יוקר המחיה ועליית הריבית במשק
- (א) מוקמת בזה קרן לסיוע בהתמודדות עם יוקר המחיה ועליית הריבית במשק במסגרת משרד הכלכלה והתעשייה (להלן – הקרן).
- (ב) כספים שהתקבלו מהיטל על רווחי יתר כאמור בסעיף 3 יועברו לקרן.
- (ג) כספי הקרן ישמשו לסבסוד שירותים ולמתן הלוואות בערבות מטעם המדינה.

(ד) שר הכלכלה, בהסכמת שר האוצר, יקבע את סדרי הפעלת הקרן ותפקידיה.

דברי הסבר

עקב גל עליות המחירים העולמי שפקד את מדינת ישראל, ב-14 באפריל 2022 החל בנק ישראל להעלות את ריבית בנק ישראל, במטרה למגר את האינפלציה ולשמור על יציבות המחירים. העלאת שיעור הריבית המשיכה גם בהחלטותיו העוקבות של בנק ישראל ונכון ל-31 במאי 2023 עומדת ריבית בנק ישראל על 4.75%, וייתכן ששיעורה ימשיך לעלות. בהתאם לכך, הבנקים מעלים את הריבית הנגבית על ההלוואות הנלקחות מהם, ומציגים רווחים גדולים מאוד על חשבון האזרחים שנדרשים לשלם יותר ויותר על הלוואות שלקחו כאשר הריבית עמדה על 0.1%.

על פי ממצאי הרבעון הרביעי לשנת 2022 של מדד היכולת לרכוש דיור בישראל, שפורסם ב-1 במרץ 2023 על ידי אוניברסיטת תל-אביב, ההחזר החודשי הממוצע על הלוואות מסוג משכנתה עלה ב-3,500 שקלים חדשים לחודש במהלך שנת 2022. ב-2 במרץ 2023 פורסם בעיתון "כלכליסט" כי הריבית על הלוואות שאינן משכנתה עלתה מ-4.93% במרץ אשתקד ל-8.97% כעת, כלומר עלייה של מעל 80% בשיעור הריבית. לעומת זאת, ב-15 במרץ 2023 פורסם בעיתון "כלכליסט" כי הריבית המשולמת ללקוחות על ידי הבנקים בעבור פיקדונות לא עלתה בשיעור מקביל. בשל האמור, רווחי הבנקים זינקו ב-31% בשנת 2022. עליית הריבית מאטה את הצריכה בכלל השכבות הסוציאל-אקונומיות. בעוד שהמעמד הגבוה מצמצם את צריכת המותרות או נפגע באופן מתון, מעמד הביניים והמעמד הנמוך עשוי לקרוס תחת עול החזרי ההלוואות, בתשלומי המשכנתה ובתשלומי משיכת יתר (אוברדראפט).

על כן, מוצע לקבוע היטל על רווחי היתר של הבנקים שנוצרו בגלל העלאת הריבית על הלוואות ואי העלאת הריבית על פיקדונות ביחס דומה, ולהשתמש בכספי ההיטל כדי להקל על יוקר המחיה ועל עליות הריבית במשק. לשם כך מוצע להקים קרן שאליה יועברו כספי ההיטל. הקרן תשמש לסבסוד שירותים ולמתן הלוואות בערבות מדינה לציבור.

הצעת חוק זהה הונחה על שולחן הכנסת העשרים וחמש על ידי חברת הכנסת נעמה לזימי וקבוצת חברי הכנסת (פ/3444/25).

הצעת החוק זהה לפ/3444/25 ולפיכך לא נבדקה מחדש על ידי הלשכה המשפטית של הכנסת.

הוגשה ליו"ר הכנסת והסגנים
והונחה על שולחן הכנסת ביום
כ"ג בסיוון התשפ"ג (12.06.2023)